

VILNIUS GEDIMINAS TECHNICAL UNIVERSITY

Inga URBONAITĖ

THE EXPRESSION OF
RECREATIONAL FUNCTIONS IN
SPATIAL STRUCTURE OF
VILNIUS CITY

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

HUMANITIES,
HISTORY AND THEORY OF ARTS (03H),
SCULPTURE AND ARCHITECTURE (H312)

Vilnius LEIDYKLA
TECHNIKA 2013

Doctoral dissertation was prepared at Vilnius Gediminas Technical University in 2009–2013.

Scientific Supervisor

Assoc Prof Dr Gintaras STAUSKIS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation is being defended at the Council of Scientific Field of Humanities at Vilnius Gediminas Technical University:

Chairman

Prof Dr Habil Jurgis VANAGAS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

Members:

Prof Dr Marija BURINSKIENĖ (Vilnius Gediminas Technical University, Technological Sciences, Civil Engineering – 02T),

Assoc Prof Dr Dalia DIJOKIENĖ (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Prof Dr Habil Frank ECKARDT (Bauhaus University Weimar, Social Sciences, Sociology – 05S),

Assoc Dr Petras GRECEVIČIUS (Klaipėda University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

Opponents:

Assoc Prof Dr Tomas GRUNSKIS (Vilnius Gediminas Technical University, Humanities, History and Theory of Arts – 03H),

Assoc Prof Dr Kęstutis ZALECKIS (Kaunas University of Technology, Humanities, History and Theory of Arts – 03H).

The dissertation will be defended at the public meeting of the Council of Scientific Field of Humanities in the Senate Hall of Vilnius Gediminas Technical University at 2.30 p. m. on 20 January 2014.

Address: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lithuania.

Tel.: +370 5 274 4952, +370 5 274 4956; fax +370 5 270 0112;

e-mail: doktor@vgtu.lt

The summary of the doctoral dissertation was distributed on 19 December 2013. A copy of the doctoral dissertation is available for review at the Library of Vilnius Gediminas Technical University (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lithuania).

© Inga Urbonaitė, 2013

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

Inga URBONAITĖ

REKREACINIŲ FUNKCIJŲ RAIŠKA
VILNIAUS MIESTO ERDVINĖJE
STRUKTŪROJE

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

HUMANITARINIAI MOKSLAI,
MENOTYRA (03H),
SKULPTŪRA IR ARCHITEKTŪRA (H312)

Vilnius LEIDYKLA
TECHNIKA 2013

Disertacija rengta 2009–2013 metais Vilniaus Gedimino technikos universitete.
Mokslinis vadovas

doc. dr. Gintaras STAUSKIS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija ginama Vilniaus Gedimino technikos universiteto Menotyros mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas

prof. habil. dr. Jurgis VANAGAS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Nariai:

prof. dr. Marija BURINSKIENĖ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, technologijos mokslai, statybos inžinerija – 02T),

doc. dr. Dalia DIJOKIENĖ (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

prof. habil. dr. Frank ECKARDT (Veimaro Bauhaus universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S),

doc. dr. Petras GRECEVIČIUS (Klaipėdos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Oponentai:

doc. dr. Tomas GRUNSKIS (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H),

doc. dr. Kęstutis ZALECKIS (Kauno technologijos universitetas, humanitariniai mokslai, menotyra – 03H).

Disertacija bus ginama viešame Menotyros mokslo krypties disertacijos gynimo tarybos posėdyje 2014 m. sausio 20 d. 14.30 val. Vilniaus Gedimino technikos universiteto senato posėdžių salėje.

Adresas: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva.

Tel.: (8 5) 274 4956; (8 5) 274 4956; faksas (8 5) 270 0112;

el. paštas doktor@vgtu.lt

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2013 m. gruodžio 19 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus Gedimino technikos universiteto bibliotekoje (Saulėtekio al. 14, LT-10223 Vilnius, Lietuva).

VGTU leidyklos „Technika“ 2212-M mokslo literatūros knyga.

Introduction

Problem statement. Many developing cities, both local and foreign, are confronted with challenges of an extensive, often dispersed, urbanization. As a result of a dynamic economic situation, citizens are moving to suburbs in pursuit of better and more secure living environment. Paradoxically, various social, environmental and economic problems appear because of the insufficient social infrastructure; more time and money are spent on prolonging trips to facilities of everyday needs. A decrease of daily recreation opportunities in the neighbourhoods has impact on the quality of life. People become less active: they spend more and more time in their places refusing social leisure activities, which cause health problems and an increased social exclusion.

In the 1970's, concepts of leisure and recreation emerged from research of relationship between work, leisure (free time) and recreation relation socio-cultural environment and recreation. Basic principles of recreation research methodology have been developed by a number of scientists: T. L. Burton, M. Kaplan, S. Kaplan, R. Kaplan, J. Dumazedier, F. S. Chapin, R. S. Ulrich and many others. They formed the socio-psychological and socio-economic research direction, which is continued by researches: J. Gehl, R. Rogers, W. H. Whyte, P. Grahn, R. S. Ulrich, V. Stauskas, P. Grecevičius and others. Various post-war scientific works described different kinds of recreation research methodology, but the main attention was given to resort towns and rural recreational zones, e. g. fundamental research of Lithuanian Civil Engineering and Architecture Research Institute (LSAMTI). However, studies on urban recreational environment were fragmented as more attention was paid to suburban recreational zones.

Lately, there is an increase in exploring interdisciplinary quality of life studies. Public health and environmental effects on human well-being issues are of a particular relevance. However, the importance of urban design, aspects of ecological urban planning and ergonomics of the physical structure of the city, sustainable economic and social development, the aesthetic aspects of urban recreational spaces are essentially significant. In order to understand what makes recreational space functional, attractive and effective, it is important to apprehend the recreational needs and habits of urban residents and their attitude towards urban recreational space.

Relevance of the work. Fundamental understanding of the urban recreational functions involves city as a place where permanent processes of creative and systematic human physical and spiritual reproductive functions

take place. System of urban recreation is particularly substantial to capitals and big cities, whose representational functions are important not only at the national but also at the international level. In many metropolitan cities recreational opportunities are lower than in less urbanized areas because metropolises usually lack greenery, and sometimes an existing natural potential is not meant for recreational purposes. However, it is important to ensure all recreational levels: casual recreation, weekend recreation, holidays and vacation recreation.

Territorally speaking, unlike other capitals of Baltic region, Vilnius is a landlocked city. Moreover, it is the most distant Lithuanian city from the Baltic Sea water area and is surrounded by lakes and forests of high recreational potential for the Eastern region of Lithuania. During the post-war period, cities have developed extensively, yet the density of accommodation is half other European cities of a comparable size. These cities are full of public greenery, which is, nevertheless, not properly used since the recreational efficiency depends not only on quantity of recreational resources but also on qualitative criteria in which recreational functions are expressed. Deterioration of Vilnius urban public space and lack of recreational content are obvious, especially in residential areas. That is why the current research of recreational features in Vilnius city, as well as the expression of recreational functions in city's spatial structure is of an immense importance. The visions and strategies of urban development are key to public welfare. The present paper concentrates on the urban recreational system as the strong argument and the background for fulfilling the aims of the sustainable urban planning.

Research object. The object of the current study is urban recreational functions as objects and spaces, aimed for various recreational activities and meeting the recreational needs of the residents. Recreational functions are features which influence formation of urban public spaces and are structural elements of urban recreational system.

The research covers the natural environment of the city (urban green spaces); network of public places; urban structural elements or systems having to do with the recreation and leisure fields, favourably affecting human health, and aiding physical and spiritual restoration and self-realisation during free time. These include public physical activities, wellness, cultural, entertainment, hobby, relaxation activities, spiritual practices, and other forms of recreation.

Aim of the work. The work aims to evaluate existing and identify possible patterns of the expression of recreational functions in Vilnius spatial structure.

Tasks of the Work

The following tasks have been raised to achieve the aim of the work:

1. To summarize contemporary scientific and theoretical experience on the research of the expression of recreational functions in urban spatial structure, define methodological principles of their research.
2. To analyse distribution of recreational functions and their relations in respect of different parts of Vilnius city, define patterns of their expression and impact on urban spatial structure.
3. To define patterns of the relation between recreational potential and recreational demand in Vilnius city.
4. Propose the most relevant models of the expression of recreational functions.

Methodology of research. In order to obtain significant results in this research, a complex of methods was applied: empirical, mapping, experimental, statistical analysis and survey research methods. Field research was based on the study of Vilnius recreational potential (2012), complemented by the analysis of distribution of recreational functions in urban spatial structure (2012), a study of spatial structure of Vilnius historical centre (2011). Findings of this study are obtained via statistical analysis of the distribution of recreational activities in city, demographic data and physical characteristics of Vilnius administrative units (population, social composition of the area, etc.). Quantitative parameters of urban recreational functions are obtained from the calculations and clustering analysis. A comparison of urban recreational supply and the distribution of urban and recreational demand are analysed in graphic schemes. Recreational needs of Vilnius territorial communities are obtained by the survey method. The present paper proposes a hypothesis that recreational functions create a strong pulling effect, induce urban vitality and create added value to the urban surroundings. This idea was tested through the experimental research method when the author initiated temporal recreational functions in Vilnius urban spaces (2011–2013).

Scientific novelty. This dissertation aims to introduce a new, scantily explored aspect of the role of urban recreational functions and their expression in urban spatial structure of Vilnius.

The research presents a new definition of a broader concept of urban recreation system, identifies and classifies its structural elements that appeared in different layers of the urban planning system and thus were combined into one coherent whole.

The author proposed a complex research methodology, through which structural components of urban recreational system were identified, patterns of their expression in urban spatial structure were classified and finally impact of this interaction was discussed and interpreted.

The author offered and classified the features of aesthetical-psychological aspects of urban recreational spaces perception.

The author offered to apply the strategy of recreational content formation in urban regeneration projects. In order to achieve the principles of space connectivity, variety, recreational matrix, management of recreational expression, adaptation of qualitative and strategic criteria were applied.

Practical value of research. City is perceived as a dynamic social-spatial organism, and it is needed to ensure its viability, certain ecological, economic, political and cultural conditions. The measurement and modelling of recreational potential and recreational demand ratio measurement enabled to reveal the true content of the recreational needs of territorial communities and to identify the system of urban recreational development perspectives. This work is important since it conceptualizes framework of urban recreation system, highlights the forms of expression of recreational functions, gives an overview on the practice of local and foreign examples of their formation and offers instruments for modelling urban recreational system. The results of the work can be used for studies of other metropolitan recreation systems, for shaping their development proposals. The research results can be used:

- for creating models of cities' and capital cities' recreational systems in the aspect of recreational functions expression;
- preparation of urban regeneration strategies;
- to develop existing and create new strategies for urban recreation system;
- to assess structural elements of urban recreational system, their qualitative indicators and form their development programmes;
- to carry out other challenges of sustainable urban planning.

Defended statements

1. The urban recreational system consists of places, objects and events in whole, and is characterized by recreational functions and recreational activities. On the one hand, the urban recreational system helps people to rebuild their physical and spiritual powers (holistic concept), while on the other hand it becomes the basis for strengthening territorial communities, increases forms of physical activities, creates a network of attractive public space, ensures links to suburb and regional recreational networks.

2. According to features of recreational functions and their patterns of expression, conditioned by a variety of factors, there are several structural types of expression of recreational functions: recreational complexes, recreational centres, recreational tracts and recreational matrix (exposed by the Vilnius city study).
3. The strategy of urban recreational content can be determined, developed and applied to fulfil the urban regeneration strategy.

Approval of the results. Four articles on the subject of the dissertation are published in peer-reviewed academic journals. Five presentations on the subject have been given in scientific conferences at the national and international levels.

The scope of the work. The dissertation consists of introduction, 3 chapters, conclusions, references, list of author's publications on the subject, annexes. The total scope of the dissertation is 151 pages (without annexes), 44 figures, 16 tables, 175 references, and 6 annexes.

Acknowledgments. The author would like to give her sincere thanks to the Scientific supervisor Assoc Dr Gintaras Stauskis. Also, the author appreciates the help of colleagues of Faculty of Architecture, Vilnius Gediminas Technical University, for support and advice. The author thanks her family for their patience and support.

1. The expression of recreational activities in urban spatial structure

1.1. The concept of urban recreation. Urban recreation is a socio-cultural phenomenon which plays an important role in the daily well-being of people. Public recreational spaces have positive impact on people's health and their social relations. Every social group has their own specific recreational needs, thus in order to fulfil them it is important to assure good accessibility, attractiveness and features of cultural identity. Recreation has often been used as a tool for social control, which also has been reflected in urban structure through history.

Urban recreational system is understood as places, objects and processes, which are characterized by recreational functions and recreational activities. Structural components of urban recreational system consist of a) urban green areas; b) network of urban public places; c) recreational connections; d) elements of urban structure used for physical, social, intellectual and spiritual

recreation, which involve physical activities, cultural activities, entertainment, amateur activities and spiritual practises.

Urban recreational functions are understood as objects and spaces, and their spatial and volume expression is adapted for various recreational activities. Urban recreational activities are classified into outdoor and indoor recreational functions: cultural, spiritual, physical activities and sport, entertainment, leisure (informal pastime), touristic (holiday), cognitive. Different recreational functions require specific environment and for this reason it is important to keep the gradation of psychological characteristics of space: public, semi-public, semi-private, private.

1.2. Planning urban recreational environment. In order to develop an efficient urban recreational space, it is necessary to form functional recreational areas that would correspond to the needs of territorial communities. In the context of sustainability recreation is understood as a preservation of quality, quantity, and diversity of recreational resources.

Urban recreation depends on many social, economic, cultural, environmental features. Global processes encourage using urban recreational potential for developing mass tourism, urban recreational landscape is changed by the mass sport phenomenon, dynamic economic situation and mass media impact. These processes encourage new forms of urban recreation and pastime, affect the development of recreational functions, and promote travelling and cultural processes. However, an uncontrollable expression of recreational functions can cause negative urban transformations: it may disturb natural urban evolution, become a threat to historical core. In addition, the arbitrary risk can cause degeneration of urban territories. On the other hand, the latest examples of urban regeneration worldwide are based on the concept of landscape urbanism when urban recreational functions are used to form the new contents of regenerated territories. They act synergistically activating conversed territories.

Accessibility, safety and attractiveness of recreational spaces are very important, especially at the local level. Their qualitative features depend on the formation of urban landscape, which must have features of recreational environment: people tend to identify themselves with recreational spaces, they seek for cultural character. Green urban spaces, the most valuable recreational spaces from ecological point of view, may also reduce stress and fatigue. Participation of territorial communities in the process of developing urban recreational system is essentially important since it gives a better understanding of the recreational needs of the residents.

1.3. Compositional features of recreational functions. An extensive literature review suggests that artistic and compositional expression of

recreational spaces determines their quality, increases recreational effectiveness, motivates people to be physically more active. Compositional expression of recreational spaces should be understood as the architecture of senses. Recreational spaces should have such spatial characteristics as: a wide expanse, picturesqueness, rich biodiversity, cultural component, challenges, sociality, safety, retreat, identity, continuity. There are several tendencies prevailing in the expression of the recreational functions: the declaration of artistic and technological freedom, a three-dimensional and multifunctional composition of public recreational spaces, the theme of renaturalization, a contrasting and shocking expression, and elements of augmented reality.

1.4. Summary of the first chapter and formation of work tasks.

Expression of urban recreational functions should be based on the holistic approach, having in mind that individuals have spiritual social, physical, intellectual needs as well as the feelings of attachment, personal goals, and possibility of choice. This formation of urban recreational system must become an interdisciplinary cooperation. In order to develop effective functioning urban recreational system, it is essential to investigate its structural components: the potential of urban recreational system, the recreational demand of different social groups from different territorial communities, and the relation between both.

2. Research methodology of urban recreational environment in Vilnius city

2.1. Research of urban recreational potential. Post-war Vilnius was an extensively used territory. Rapid urban transformations caused disproportional spread of recreational functions and ineffective recreational system. Field research showed that the recreational potential of Vilnius city is heterogenic: it consists not only of regulated open recreational spaces, but also includes urban public places, territories of common use, recreational connections, indoor recreational facilities. Potential is inherent in cultural tourism, which relies on the cultural heritage. Temporal recreational functions and events are also a part of urban recreational potential. The recreational potential was analysed through the amount of recreational functions in different districts of Vilnius city (21 administrative units). A number of recreational functions were correlated with the size of territories and demographic data. Results showed that the biggest variety and concentration of recreational functions are in the historical centre. It is rich for types of spatial expression. Cultural, entertainment and spiritual recreational functions are concentrated in the central part of the axis. Big recreational centres are concentrated at the boundary of the central part of the city, still they are dominant. Residential territories however lack variety of

recreational functions. There are sport recreational functions too, but they are usually integrated in the school complexes and do not properly fulfil the recreational needs of all community members. Children leisure and informal activities are concentrated in the central part of the city, which makes their accessibility inconvenient for some living zones. Neighbourhoods of massive housing suffer from spatial transformations, unidentified community spaces, chaotic and not functional system of green spaces since it causes many social problems. Although Vilnius has plenty of greenery, most of them are wild, unstructured and insecure; they lack social and cultural features. Convertible territories also have recreational potential, especially near Neris and Vilnelė riverbanks. Devastated green spaces such as formal public stadiums are also of big recreational potential – they have been quite well integrated into residential territories through the functional zoning of the Soviet period. Recreational mobility in Vilnius city is very fragmented. Although the suburbs are rich in recreational resources, the accessibility and means of communication to the inner city are not properly distributed.

2.2. Analysis of recreational needs in Vilnius city. Several stages of survey method were used to determine recreational needs of Vilnius territorial communities. Survey covered administrative borders of Vilnius city and questioned members of administrative districts (n=500). Respondents were asked to share their opinion about recreational possibilities near their homes, the use of recreational space, types of recreational activities, and habits of their recreational mobility. Survey results showed that majority of respondents are not satisfied with the recreational possibilities near their apartments, although almost everybody admitted that the recreational potential of their neighbourhood is quite high. Most of all, respondents claimed to miss a variety of recreational functions, primarily cultural and sports activities. The major problem is a poor architectural expression of recreational spaces. Experimental research showed that the implementation of temporal recreational functions into urban public spaces turns them into essentially attractive places. Moreover, the concept of shared public space allows constructing its dynamic functional contents, which can fulfil recreational needs of different social groups. Simulation of recreational spaces allows testing how particular recreational functions work on the territory in question.

2.3. Relation between recreational needs and recreational potential in urban spatial structure. Research results showed that respondents' attitude towards recreational possibilities in their neighbourhood depends on its urban morphostructure: closed structures with clear division of private, semi-private, semi-public, public spaces are valued more positively than linear and free standing housing structures with unclear or scattered spatial distribution.

Recreational mobility depends on the locus of the territory it occupies in the city and the amount of green area and recreational functions in them: residents of central part are more dynamic than residents of peripheral territories.

2.4. Summary of the second chapter. Development of recreational spaces should be based on the formation of diverse recreational content. Expression of recreational functions depends on other surrounding urban functions, transport infrastructure, urban morphotypes. All the major problems that are caused by the functional zoning and rapid urban transformations are concentrated in the intensively urbanized neighbourhoods, especially in those of massive industrial housing.

3. Formation of sustainable urban recreational system

3.1. Patterns of the expression of recreational functions. Three major groups of recreational demand were identified: 1) functions of informal recreation; 2) active recreational connections; 3) functions of specialized activities. The conceptual expression of informal recreational functions is the formation of recreational matrix. It embraces single integral and synergetic recreational functions, aimed for informal leisure activities and spontaneous rest. Functions of specialized activities are identified as recreational complexes and recreational centres. These have features of dominant and attracting recreational functions. Recreational centres are classified into mono-function, expanded-function, diverse-function, and commercial centres with integrated recreational functions. The concept of recreational areas refers to active recreational connections which are linked to the facilities of daily needs.

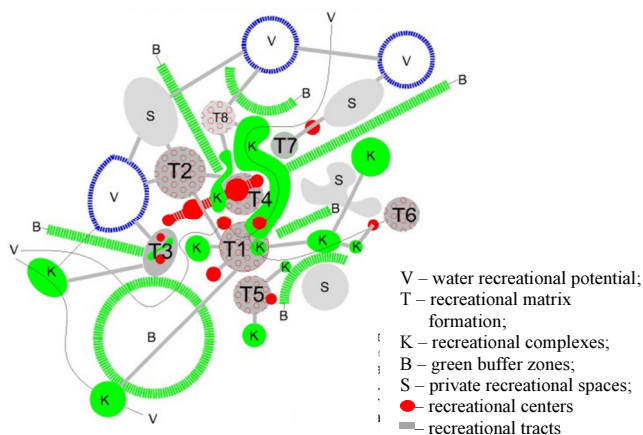

Fig. 1. Model of Vilnius recreational system development. I. Urbonaitė

3.2. Models of sustainable recreational system of Vilnius city. The model of sustainable recreational system is based on the objective quantitative criteria assuring desired variety and qualitative aspects of the expression of recreation structural elements, which includes accessibility, design and planning aspects. The recreational content of the territory is created by modelling synergic functions. Principles of connectivity allow optimizing recreational mobility and projecting different thematic recreational strategies by linking related functions into a closed system. Principles of balanced recreational zones assure that the accessibility of recreational potential is evenly distributed throughout the city. Qualitative aspects illustrate special physical-spatial requirements, and the defining criteria of strategic planning and design principles. Principles of recreational matrixes define compositional characteristics of different clusters of recreational activities based on psychological assessment of recreational spaces.

3.3. Development perspectives of sustainable urban recreational system. The perspectives of urban recreational system derive from the concept of landscape urbanism for regenerated territories. The strategy of recreational content formation helps to activate devastated territories and integrate them in urban spatial structure. Programmes of housing renovation should include not only separate buildings, but also landscape arrangement of living environment by implementing compensational principles of recreational functions. It is important to regulate the formation of recreational space in newly developed territories and to create legal background for revitalization of existing residential neighbourhoods. Urban public space should be based on the creation of proper recreational experience.

3.4. Summary of the third chapter. Formation of sustainable recreational system is related to protection of natural recreational resources, quality-life improvement, creation of attractive recreational environment, increasing accessibility and proper coordination.

General conclusions

1. The expression and distribution of recreational functions in urban spatial structure are related to anthropological and morphological features of the city, including natural, social, physical, mental and spiritual needs of people that depend on the cultural and socio-economic environment. Urban recreation system is described by the potential of recreational functions and the needs of territorial communities. The interaction between the both is reflected through the urban spatial structure. Performance of urban recreational areas is perceived as a creation of

- proper recreational experience. Recreational functions are characterized by clusters of recreational activities, their functional diversity, compositional character of psycho-emotional effectiveness, their physical-spatial aspects.
2. Research results have revealed uneven spread of recreational functions in Vilnius city, which was the case due to the former functional zoning principles. Rapid transformations of the urban fabric were caused by a change in the economic situation. According to the different parts of the city, recreational functions form clusters depend on the prevailing building type and the ratio of green space in relation to density of population. Informal recreational possibilities have the greatest potential to ensure an even distribution of the recreational functions, which, usually, are synergistic with other functions and feature spontaneity. Specialized recreational functions are characterized as attractive and dominant. Daily routes represent functions of connectivity which are directly related to the functions of daily use. They provide recreational mobility distribution and the dynamics of public space connectivity.
 3. Recreational potential of Vilnius city consists of natural resources, network of urban public spaces, individual recreational functions, objects, and recreational facilities (indoor and outdoor) as well as recreational areas. Vilnius recreational potential could and should be complemented by revitalizing territories of natural framework, converting former industrial sites and abandoned urban plots, activating a network of existing abandoned sports facilities, developing a better use of the infrastructure of educational institutions, adapting them to the needs of territorial communities, shaping recreational content of the new urban development, including recreational issues to the programs of housing renovation and by implementation of effective use of public spaces. The model of sustainable recreational system of Vilnius city should be developed on the basis of recreational potential and recreational needs as well as their interactive analysis. Territorial communities should be included into the process of modelling recreational system.
 4. The proposed model of expression of urban recreational functions consists of the following structural components: the recreational complexes, recreation centres, recreational zones, individual recreational functions and recreational matrix. Each group must be defined in terms of accessibility, design, and planning.
 5. Patters of recreational functions help to form the model of urban recreational system for Vilnius city. The strategy of recreational content is applied for territorial conversions. Attractive recreational functions (temporal and permanent) are combined with a strategy of changeable

recreational landscape. Deteriorated residential neighbourhoods could be revived via local spatial connectivity scenarios with various programs of recreational activities. Recreational spaces should be designed on the basis of creation of local spirit, diversity and multifunctional design methods. The expression of compensational and temporal recreational functions should be applied in the historic perspective and given a mixed use for recreational content for its public spaces. Model of simulating recreational functions can help to activate local communities and verify proposed recreational programme.

The proposed perspective of development of urban recreational system presumes the fulfilment of tasks of sustainable urban planning if synthesized planning tools, interdisciplinary development and monitoring are applied.

List of published works on the topic of the dissertation in the reviewed scientific periodical publications

Urbonaitė, I. 2013. Rekreacinių funkcijų raiškos transformacijos posovietinio miesto viešosiose erdvėse. Vilniaus atvejis [Transformations in spatial expression of urban recreational functions in post-soviet spaces. Vilnius case], *Journal of Architecture and Urbanism* 37(3): 194–209. Vilnius: Technika. ISSN 2029-7955 (SCOPUS, ICONDA, Index Copernicus).

Urbonaitė, I. 2012. Apleistų teritorijų reikšmė formuojant miesto rekreacijos sistemą [Role of Abandoned Territories in Formation of the Urban Recreation System], *Mokslas – Lietuvos ateitis. K. Šešėlgio skaitymai – 2011* [Science – Future of Lithuania. K. Šešėlgis Readings – 2011] 4(2): 97–105. Vilnius: Technika. ISSN 2029-2341. (ICONDA, Gale, EBSCO, IndexCopernicus).

Urbonaitė, I. 2011. Miesto teritorinių bendruomenių įtaka rekreacinių teritorijų formavimui [Urban territorial communities and their influence forming urban recreational territories], *Mokslas – Lietuvos ateitis. K. Šešėlgio skaitymai – 2011* [Science – Future of Lithuania. K. Šešėlgis Readings – 2011] 3(3): 30–37. Vilnius: Technika. ISSN 2029-2341 (ICONDA, EBSCO, IndexCopernicus).

Urbonaitė, I. 2010. Uždarų slidinėjimo trasų integravimas į miesto rekreacinę sistemą [Integration of indoor ski slopes into the urban recreation system], *Mokslas – Lietuvos ateitis. K. Šešėlgio skaitymai – 2011* [Science – Future of Lithuania. K. Šešėlgis Readings 2011] 2(3):73–79. Vilnius: Technika. ISSN 2029-2341 (ICONDA, EBSCO, IndexCopernicus).

About the author. Inga Urbonaitė was born in Klaipėda, on the 2nd of July 1983. Bachelor degree in Architecture, Faculty of Architecture, Vilnius

Gediminas Technical University, 2005. Master degree in Architecture, 2007. She studied at the Fachhochschule Frankfurt am Main (Germany) under the exchange program. In 2005–2010 she was engaged in architectural practice. In 2009–2013 – PhD student of Vilnius Gediminas Technical University. Since 2011, she is leading her own architectural practice. She is engaged in social various activities. Research areas: urban and recreational planning.

REKREACINIŲ FUNKCIJŲ RAIŠKA VILNIAUS MIESTO ERDVINĖJE STRUKTŪROJE

Įvadas

Problemos formulavimas. Daugelis Lietuvos ir užsienio augančių miestų susiduria su ekstensyvios, dažnai dispersiškos, urbanizacijos sąlygotais iššūkiais. Veikiami ekonominių sąlygų, noro turėti erdvesnį būstą, švaresnę ir saugesnę gyvenamąją aplinką, gyventojai traukiasi į priemiesčių teritorijas. Didėjant atstumams nuo namų iki darbo, kasdienių poreikių funkcijoms, išskyla susisiekimo su miesto centru problemų, be pagrindo auga automobilizacijos lygis, siaurėja žmonių mobilumo, gyvenamos modelių pasirinkimo galimybės. Ypač aktualios ekonominės situacijos sąlygotos socialinės infrastruktūros problemos, kai ne visiems gyventojams užtikrinamas viešųjų paslaugų prieinamumas, ir dėl to nukenčia gyvenimo kokybė. Mažėja kasdienės rekreacijos galimybės artimoje gyvenamojoje aplinkoje, dėl miesto aplinkos nepritaikymo aktyvioms rekreacinėms veikloms vis labiau stokojama visuomenės sporto ir sveikatingumo infrastruktūros. Dėl to dažnesni tampa mažo fizinio aktyvumo sukelti visuomenės sveikatos sutrikimai. Gyventojai vis daugiau laiko praleidžia privačioje erdvėje, o socialinei komunikacijai persikėlus iš miesto viešųjų erdvių į virtualią internetinę aplinką, tendencingai atsisakoma socialių laisvalaikio veiklų, didėja socialinė atskirtis.

7-ajame bei 8-ajame dešimtmetyje laisvalaikio ir iš jo išplaukiančios rekreacijos sampratos tyrimai plėtojosi nuo darbo ir laisvalaikio santykio analizės iki rekreacijos ir sociokultūrinės aplinkos ryšio. Pagrindinius rekreacijos tyrimų metodikos principus išplėtojo mokslininkai: T. L. Burton'as, M. Kaplan'as, S. Kaplan'as, R. Kaplan'as, J. Dumazedier'is, F. S. Chapin'as, R. S. Ulrich'as ir daugelis kitų. Jų pradėtą aplinkos sociopsichologinę ir socioekonominę rekreacijos tyrimų kryptį tęsia šiuolaikiniai tyrinėtojai: J. Gehl'is, R. Rogers'as, W. H. Whyte'as, P. Grahn'as, R. S. Ulrich'as, V. Stauskas, P. Grecevičius ir kiti. Daug fundamentalių Baltijos šalims ir visai Tarybų Sąjungai svarbių rekreacijos tyrimų atlikta Lietuvos statybos ir architektūros mokslinių tyrimų institute (LSAMTI). Įvairiuose pokario metu

moksliniuose darbuose aprašytos įvairios rekreacijos tyrimų metodikos, tačiau pagrindinis dėmesys buvo skirtas kurortinių miestų rekreacijos teritorinių sistemų tyrimams, architektūrinės raiškos analizei. Vis dėlto, miesto rekreacija tirta fragmentiškai, didesnis dėmesys skirtas priemiestinių rekreacijos teritorijų tyrimams, gyventojų laisvalaikio būdams nustatyti, o miestų rekreacijos plėtojimas, rekreacijos funkcijų raiškos formos sąveika su miesto erdvine struktūra veik netirta, ypač Vilniaus atveju.

Pataruoju metu didėja poreikis analizuoti žmonių sveikatai darančias įtaką bendro fizinio aktyvumo, rekreacijos raiškos formas ir galimybes skirtingose miesto dalyse. Lietuvoje išryškėjo visuomeninio poilsio ir sporto infrastruktūros mieste sisteminių tyrimų ir planavimo metodikos, ypač architektūros srityje, trūkumas. Išaugo poreikis spręsti urbanistinių viešųjų erdvių, gyvenamųjų teritorijų humanizavimo problemas. Miesto rekreacijos moksliniuose tyrimuose dažniausiai remiamasi jos funkcijų klasifikavimu ir rekreacijos poreikio analize, tačiau trūksta miesto rekreacijos sąveikos su miesto audiniu menotyrinių tyrimo aspektų. Vilniaus miesto atveju miesto rekreacijos funkcijų raiška ir jos klasifikacija iki šiol nėra plačiau nagrinėta.

Darbo aktualumas. Pamatinis miesto rekreacinių funkcijų supratimas aprėpia miestą kaip vietą, kurioje vyksta nuolatiniai žmogaus kūrybiniai ir fizinės bei dvasinės reprodukcijos procesai. Miesto rekreacinė sistema ypač aktuali dideliuose miestuose, šalių sostinėse, kurių reprezentacinė funkcija yra svarbi ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu lygmeniu: jie pasižymi turtinga sociokultūrinių, urbanistinių verčių sistema, didele gyventojų dinamika bei atvykstančių svečių ir turistų srautais. Daugelyje didmiesčių rekreacinės galimybės yra mažesnės nei mažiau urbanizuotose teritorijose, nes juose trūksta žaliųjų plotų arba esamas gamtinis potencialas nėra pritaikytas rekreacijai. Rekreacinės užmiesčio zonos yra nutolusios nuo miesto gyvenamųjų teritorijų, gyventojai dažnai ir atostogų metu lieka miestuose, todėl čia turi būti užtikrinami visi rekreacijos lygmenys: kasdienė rekreacija, savaitgalio rekreacija, švenčių ir atostogų rekreacija.

Vertinant teritorinių sąsajų aspektu, skirtingai nuo daugumos Baltijos jūros regiono valstybių sostinių, Vilnius yra žemyninis miestas, be to, jis yra yra nutolęs nuo Baltijos jūros akvatorijos, ir priklauso ežerų bei miškų gausa pasižyminčiam didelio rekreacinio potencialo Rytų Lietuvos regionui. Pokario laikotarpiu miestai išaugo į ekstensyviai naudojamą miesto teritoriją, kurios apgyvendinimo tankis perpus mažesnis už kitų panašaus ploto Europos miestų, nors Vilniaus mieste gausu viešųjų želdynų. Tačiau miesto rekreacijos efektyvumą lemia ne tik rekreacijos išteklių kiekybė, bet ir kokybiniai rekreacinių funkcijų raiškos kriterijai. Vilniaus miesto atveju akivaizdžiai

pastebimas urbanistinės viešosios erdvės nusidėvėjimas ir rekreacinio turinio joje stoka, ypač gyvenamosiose teritorijose. Dėl visų šių priežasčių Vilniaus miesto rekreacinių funkcijų raiška, nuo kurios priklauso ir miesto rekreacinės sistemos efektyvumas, yra svarbus tyrimo objektas, o minėti miesto savitumai leidžia daryti prielaidą, jog, tinkamai pritaikius ir išplėtojus esamą rekreacinį potencialą, galima geriau tenkinti gyventojų poreikius.

Ateities miesto vizijose ir plėtros strategijose siekiama naujo požiūrio, tvariąja ideologija paremtos visuotinės gerovės, tačiau tam, kad šios idėjos būtų praktiškai realizuotos ir integruotos į sparčiai vykstančius miesto transformacijos procesus, reikalingas sisteminis ir tarpdisciplininis miesto planavimas. Šiame darbe atkreipiamas dėmesys į miesto viešųjų erdvių humanizavimą ir pritaikymą rekreacinėms reikmėms remiantis tvarios miestų raidos principais.

Tyrimo objektas. Tyrimo objektas – miesto rekreacinės funkcijos, kurios suvokiamos kaip objektai ir erdvės, skirti įvairiai rekreacinei veiklai, ir kurių funkcinis turinys miesto struktūroje turi tenkinti gyventojų rekreacijos poreikius. Šiame darbe laikomasi nuostatos, jog plačiąja prasme rekreacijos funkcijos yra miesto viešąsias erdves formuojantis veiksnys ir miesto rekreacijos sistemą formuojantys struktūriniai elementai. Tiriama miesto rekreacinių funkcijų sisteminė sąveika su miesto urbanistiniu audiniu ir jų raiška urbanistinėje struktūroje. Tyrimas atliekamas Vilniaus miesto pagrindu.

Dalykine prasme tiriami:

- miesto gamtinė aplinka (miesto rekreaciniai želdynai);
- miesto viešosios erdvės, kuriose reiškiasi rekreacinės funkcijos;
- miesto struktūros elementai arba jų sistemos, kurios kaip nors susijusios su rekreacijos ir laisvalaikio sritimi, palankiai veikiančia žmogaus sveikatą (jai nekenkenčia) ir padedančia fiziškai bei dvasiškai atstatyti jėgas bei tobulėti laisvu nuo darbo metu. Tai apima visuomenės fizinio aktyvumo, sveikatingumą skatinančias, kultūros, pramogų, mėgėjiškos veiklos, dvasinių praktikų ir kitas susijusias erdves.

Darbo tikslas. Darbo tikslas – įvertinti esamus ir nustatyti galimus rekreacinių funkcijų raiškos miesto (Vilniaus pavyzdžiu) erdvinėje struktūroje dėsningumus, įvardyti juos lemiančius veiksnius.

Darbo uždaviniai. Darbo tikslui pasiekti keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

1. Apibendrinti šiuolaikinę rekreacinių funkcijų raiškos miesto erdvinėje struktūroje tyrimų būklę, nustatyti metodinius jų tyrimo principus.

2. Ištirti rekreacinių funkcijų sklaidą bei jų sisteminius ryšius skirtingų Vilniaus miesto dalių atžvilgiu, išsiaiškinti šių ryšių dėsningumus ir įtaką miesto erdvinei struktūrai.
3. Nustatyti miesto rekreacinio potencialo ir rekreacinio poreikio sąveikos dėsningumus (Vilniaus miesto pavyzdžiu).
4. Pateikti būdingiausias rekreacinių funkcijų raiškos miesto erdvinėje struktūroje modelius.

Tyrimų metodika. Darbe taikoma kompleksinė tyrimo metodų sistema, kurią sudaro empiriniai, natūriniai, kartografavimo, eksperimentiniai, statistinės analizės bei apklausos metodai. Surinktų empirinių duomenų tyrimas atliktas naudojant žemėlapius, duomenų bazes, istorinę literatūrą, disertacijas, mokslinius straipsnius ir kitus tyrimui tinkamus šaltinius.

Natūrinio tyrimo pagrindą sudaro Vilniaus miesto rekreacinio potencialo tyrimas, rekreacinių funkcijų pasiskirstymo miesto erdvinėje struktūroje tyrimas (2012 m.), Vilniaus miesto branduolio erdvinės struktūros tyrimas (2011 m.). Tyrimo rezultatai gauti analizuojant ir vertinant statistinės analizės metodu gautą informaciją apie rekreacijos veiklą pasiskirstymą mieste, gyventojų demografinius duomenis, rekreacinių erdvių fizinius parametrus, Vilniaus miesto teritorinių vienetų statistinius duomenis. Miesto rekreacijos sistemos funkcinę struktūrą lemiantys kiekybiniai parametrai nustatyti atlikus skaičiavimus, grupavimą, analizę. Skirtingais metodais ištirti miesto rekreacinės pasiūlos – rekreacinių funkcijų pasiskirstymo mieste, ir rekreacinės paklausos – gyventojų poreikių santykio dėsningumai, analizuojami grafinėse schemose. Vilniaus miesto teritorinių bendruomenių rekreaciniams poreikiams nustatyti naudotas ir apklausos metodas, atliktas keliais lygmenimis. Darbe iškeliami hipotezė, kad rekreacinės funkcijos, taip pat ir laikinos, sukuria stiprią trauką ir sužadina vietos gyvybingumą, sukuria pridėtinę vertę gretimoms funkcijoms bei sužadina poreikį naujų rekreacinių funkcijų raiškai. Šią prielaidą disertacijos autorė testavo eksperimentinio tyrimo metu, inicijuodama laikinų rekreacijos funkcijų atsiradimą Vilniaus mieste (2011–2013 m.).

Darbo mokslinis naujumas. Šiuo darbu siekiama užpildyti pastartuoju metu Lietuvoje išryškėjusią rekreacijos urbanistinio planavimo spragą. Tyrimais išryškinta iki šiol fragmentiškai analizuota miesto rekreacinių funkcijų raiška, pasireiškianti išbaigtumo, reikšmingumo ir būdingumo savybėmis.

Apibrėžta nauja miesto rekreacinės sistemos samprata, įvardyti ir tipologizuoti jos struktūriniai elementai skirtinguose planavimo sluoksniuose,

jie sujungti į vieną susietą visumą. Taikant autorės sukurtą rekreacinių funkcijų raiškos tyrimo metodiką, išskirti rekreacinės sistemos struktūriniai elementai, jų raiškos dėsningumai, poveikio ervinei miesto struktūrai principai. Šiuo pagrindu suformuotos galimos rekreacinių funkcijų raiškos taikymo strategijos, kuriomis siekiama užtikrinti tvarią miesto raidą.

Sukurta įvairioms rekreacijos veikloms skirtų erdvių požymių percepcijos (suvokimo) klasifikacija. Disertacijoje nustatyti Vilniaus miesto rekreacinių funkcijų sąveikos su urbanistinėmis struktūromis dėsningumai. Pasiūlyta naujo požiūrio – rekreacinio turinio, kaip atspirties taško miesto regeneracijai, formavimo koncepcija, kurios pagrindą sudaro gaivinamoms miesto teritorijoms taikomi jungiamumo, įvairovės, terpės, rekreacinės raiškos valdymo, tolygumo, kokybinių ir kiekybinių kriterijų taikymo principai.

Darbo rezultatų praktinė reikšmė. Disertacijoje miestas suvokiamas kaip kintantis socialinis erdvinis organizmas, kurio gyvybingumui užtikrinti reikalingos tam tikros ekologinės, ekonominės, politinės ir kultūrinės sąlygos. Tačiau svarbiausia yra pačių gyventojų veikla, lemianti miesto vystymąsi.

Disertacijoje taikyta rekreacinio potencialo ir rekreacinės paklausos santykio vertinimo ir modeliavimo metodika leidžia atskleisti tikruosius miesto rekreacinio turinio poreikius, identifikuoti miesto rekreacinės sistemos vystymo kryptis.

Darbas svarbus kaip:

- miesto rekreacijos sistemos sąrangos konceptualizacija;
- miesto rekreacinių funkcijų raiškos formų išryškinimas bei formavimo pavyzdžių užsienyje ir Lietuvoje apžvalga;
- miesto rekreacinės sistemos raidos modeliavimo instrumentarijus. Disertacijos tyrimų rezultatai gali būti naudojami:
 - Vilniaus ir panašių miestų rekreacinės sistemos raidai modeliuoti funkcijų raiškos aspektu;
 - miestų regeneracijos strategijoms ruošti;
 - plėtoti esamą ir kurti naują miesto rekreacinės sistemos strategiją;
 - įvertinti miesto rekreacinės sistemos struktūrinių elementų kokybinius rodiklius ir jų projektavimo programai sudaryti;
 - kitiems tvaraus miesto planavimo uždaviniams vykdyti.

Ginamieji teiginiai

1. Miesto rekreacinė sistema – tai vietų, objektų ir reiškinių visuma, kuriai būdingos rekreacinės funkcijos bei rekreacinė veikla. Iš vienos pusės, miesto rekreacinė sistema padeda žmonėms atkurti fizines bei dvasines

- jėgas (holistinė samprata), o iš kitos – tampa pagrindu stiprinti socialines bendruomenes, didinti aktyvaus judėjimo formas, kurti patrauklių viešųjų erdvių sistemą, užtikrinti tarp miestinius ir regioninius rekreacinius tinklus.
2. Pagal rekreacinių funkcijų požymius ir raiškos dėsningumus, sąlygotus įvairių veiksnių, susiformuoja rekreaciniai kompleksai, rekreaciniai centrai, rekreaciniai traktai ir rekreacinės terpės (atskleista atlikus Vilniaus miesto tyrimą).
 3. Miesto rekreacinis turinys gali būti nustatomas, formuojamas ir taikomas miesto teritorijų regeneracijos programų įgyvendinimo strategijose.

Darbo rezultatų aprobavimas. Disertacijos tema paskelbti keturi straipsniai recenzuojamuose mokslo žurnaluose. Be to, disertacijos tema perskaityti 5 pranešimai Lietuvos bei kitų šalių mokslinėse konferencijose.

Disertacijos struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trys skyriai, bendrosios išvados, naudotos literatūros ir autorės publikacijų disertacijos tema sąrašai ir šeši priedai. Darbo apimtis yra 151 puslapis, neskaitant 6 priedų, tekste pateikiami 44 paveikslai ir 16 lentelių. Rengiant disertaciją buvo panaudoti 175 literatūros šaltiniai.

Pirmajame skyriuje aptariamas platus miesto rekreacijos sistemos sampratos laukas. Nagrinėjami rekreacijos raiškos būdai, formos ir struktūros bei rekreacinių poreikių sampratos raida ir kultūrinis pagrindas. Analizuojama rekreacinių funkcijų tipologija, planavimo patirtis ir būdai, meniniai raiškos aspektai. Nagrinėjami veiksniai, lemiantys gyventojų kasdienių rekreacinių poreikių tenkinimo galimybes mieste. Suformuojamas teorinis disertacijos pagrindas ir tolesni darbo uždaviniai. Antrasis skyrius skirtas rekreacinių funkcijų sąveikai su Vilniaus miesto erdvine struktūra tirti. Tiriamas Vilniaus miesto rekreacinio potencialo ir rekreacinės paklausos poreikio santykis. Nagrinėjamos būdingiausios rekreacinių funkcijų raiškos Vilniaus miesto struktūroje formos, jų erdvinis pasiskirstymas. Koreliuojant sociologinės apklausos respondentų atsakymus su natūrinių tyrimų rezultatais, nustatomi Vilniaus miesto rekreacinių funkcijų sąveikos su urbanistinėmis morfostruktūromis dėsningumai. Tiriama laikinų rekreacinių funkcijų įtaka gaivinant viešąsias miesto erdves. Aptariami atliktų eksperimentinių tyrimų rezultatai. Trečiajame skyriuje, remiantis nustatytais rekreacinių funkcijų raiškos dėsningumais, formuojami tvaraus miesto rekreacinės sistemos plėtojimo principai. Pateikiami koncepciniai miesto rekreacinių funkcijų raiškos modeliai. Taip pat pateikiama tyrimo duomenų interpretacija ir apibendrinimai, kurie gali būti pritaikyti formuojant Vilniaus ir panašių

didmiesčių rekreacinę sistemą, užtikrinti jos tolygumą bei efektyvumą, atsižvelgiant į teritorinių bendruomenių rekreacinius poreikius.

Bendrosios išvados

1. Rekreacinių funkcijų raiška ir sklaida miesto erdvinėje struktūroje susijusi su miesto antropologine ir gamtine morfostruktūra, visuomenės socialiniais, fiziniais, psichiniais ir dvasiniais poreikiais, kurie priklauso nuo kultūrinių ir socioekonominių veiksnių visumos. Miesto rekreacinės sistemos samprata apima tarpdalykinių tyrimų lauką bei įvairių urbanistinės struktūros formavimo sluoksnių sintezę. Ją apibūdina rekreacinių funkcijų potencialas, rekreacinis gyventojų poreikis ir šių dviejų komponentų sąveika, kuri atsispindi miesto erdvinėje struktūroje. Miestų rekreacinių teritorijų efektyvumas priklauso nuo rekreacinės veiklos klasterių funkcinės įvairovės, kompozicinių psichologinio-emocinio poveikimo bruožų ir fizinių-erdvinių aspektų.
2. Disertacijos tyrimų rezultatai atskleidė netolygią rekreacinių funkcijų sklaidą Vilniaus miesto atžvilgiu, kuri susidarė kaip dominavusių funkcinio planavimo principų bei staigių miesto struktūros transformacijų rinkos ekonomikos sąlygomis pasekmė. Rekreacinių funkcijų klasterizacija pagal tipus skirtingų miesto dalių atžvilgiu priklauso nuo vyraujančio užstatymo tipo ir žaliųjų plotų bei gyventojų tankumo santykio. Ištyrus Vilniaus rekreacinių funkcijų raiškos mastą, būdus ir bruožus, išskirtos trys pagrindinės rekreacinės veiklos grupės. Neformalios rekreacinės funkcijos turi didžiausią potencialą užtikrinti tolygų rekreacinių funkcijų pasiskirstymą miesto atžvilgiu. Specializuotoms rekreacinėms funkcijoms nustatyti principiniai traukos ir dominavimo bruožai. Aktyvaus judėjimo ryšių funkcijos yra sietinos su kasdienės veiklos funkcijų pasiekiamumu. Jos užtikrina rekreacinio mobilumo paskirstymą ir dinamiką, viešųjų erdvių jungiamumą.
3. Miesto rekreacinių funkcijų raiška lemia gyventojų rekreacinių įpročių bei rekreacinio mobilumo dėsningumus. Rekreacinio turinio stoka viešosiose erdvėse lemia jų lankomumo prieštaringumus. Siekiant pagerinti gyventojų rekreacines galimybes siūloma Vilniaus miesto rekreacinį potencialą papildyti atgaivintomis gamtinio karkaso teritorijomis, konvertuojamomis buvusios pramonės teritorijomis, aktyvinant apleistų miesto sporto objektų tinklą, vystant ir geriau išnaudojant švietimo įstaigų infrastruktūrą, pritaikant ją teritorinių bendruomenių rekreacinėms reikmėms, formuojant rekreacinį turinį naujai vystomose teritorijose, įtraukiant rekreacijos

- klausimus į artimos aplinkos gaivinimo ir būstų renovacijos programas bei taikant viešųjų erdvių efektyvumo didinimo strategiją.
4. Siūlomą miesto rekreacinių funkcijų raiškos modelį sudaro šie struktūriniai komponentai: rekreacinių funkcijų kompleksai; rekreaciniai centrai; rekreaciniai ryšiai, pavienės rekreacinės funkcijos bei rekreacinės terpės. Jiems priskiriami skirtingi raiškos bruožai, kuriuos nusako pasiekiamumo, dizaino ir planavimo kokybinių kriterijų charakteristika. Konvertuojamoms teritorijoms siūloma taikyti rekreacinio turinio formavimo strategiją, kuri įgyvendinama diegiant traukiančias rekreacinių funkcijų dominantes (laikinas ir permanentines) kintančio rekreacinio kraštovaizdžio pagrindu. Nusidėvėjusiems masinės gyvenamosios statybos rajonams gaivinti siūloma taikyti lokalių erdvių jungiamumo scenarijus pagal skirtingas rekreacinių veiklų programas. Šių erdvių kompoziciniai principai remiasi charakteringos vietos dvasios kūrimu. Istorinio centro teritorijose siūloma taikyti kompensacinius urbanistinių viešųjų erdvių naudojimo modelius, taikant laikinas rekreacines funkcijas, diegiant mišrios rekreacinės funkcijos programas. Siekiant patikrinti planuojamo rekreacinio turinio programą tam tikroje teritorijoje ir įtraukti teritorines bendruomenes į planavimo procesą, siūloma taikyti rekreacinio turinio simuliacijos metodą.
 5. Siūloma miesto rekreacinės sistemos vystymo perspektyva – tai tvaraus miesto planavimo uždavinių įgyvendinimo prielaida, kuriai taikomi sintezuoto planavimo įrankiai ir tarpdalykinis kūrimo bei stebėsenos modelis. Tvarios rekreacijos sistemos modelis Vilniaus mieste plėtojamas remiantis rekreacinio potencialo ir rekreacinio poreikio sąveikos analize, teritorinių bendruomenių įtraukimu į rekreacinės programos modeliavimą.

Trumpos žinios apie autorę. Inga Urbonaitė gimė 1983 m. liepos 2 d. Klaipėdoje. 2005 m. Vilniaus Gedimino technikos universiteto Architektūros fakultete įgijo architektūros bakalauro laipsnį, 2007 m. architektūros magistro laipsnį. 2004 m. mokėsi Frankfurto Maino aukštojoje mokykloje (Vokietija) pagal mainų programą. 2005–2010 m. dirbo architektė, nuo 2011 metų vadovauja savo architektūros įmonei. Yra įvairių kūrybinių dirbtuvių organizatorė bei dalyvė, užsiima visuomenine veikla. Mokslinių tyrimų sritys: urbanistika ir rekreacijos planavimas.

Padėka. Autorė nuoširdžiai dėkoja darbo vadovui doc. dr. Gintarui Stauskiui bei Vilniaus Gedimino technikos universiteto Urbanistikos katedros kolektyvui už paramą ir patarimus. Taip pat, dėkoja artimiesiems už kantrybę ir paramą, bei visiems, prisidėjusiems prie šio darbo.

Inga URBONAITĖ

THE EXPRESSION OF RECREATIONAL FUNCTIONS IN SPATIAL
STRUCTURE OF VILNIUS CITY

Summary of Doctoral Dissertation
Humanities, History and Theory of Arts (03H),
Sculpture and Architecture (H312)

Inga URBONAITĖ

REKREACINIŲ FUNKCIJŲ RAIŠKA VILNIAUS MIESTO ERDVINĖJE
STRUKTŪROJE

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, menotyra (03H),
skulptūra ir architektūra (H312)

2013 12 19. 1,5 sp. l. Tiražas 70 egz.
Vilniaus Gedimino technikos universiteto
leidykla „Technika“,
Saulėtekio al. 11, 10223 Vilnius,
<http://leidykla.vgtu.lt>
Spausdino UAB „Ciklonas“
J. Jasinskio g. 15, 01111 Vilnius